

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету охорони
здоров'я України

імені П. Л. Шупика, професор
Наталія САВИЧУК
2025 року

ВИСНОВОК

про наукову і практичну цінність дисертаційної роботи

Пилипенко Анастасії Володимирівни

(прізвище, ініціали здобувача)

Витяг з протоколу від 07.03.2025. № 1

м. Київ

фахового семінару кафедри акушерства, гінекології і репродуктології,
проведеного відповідно до наказу НУОЗ України імені П. Л. Шупика від
«07.03.2025 №1224».

Голова – Ткаченко Р. О., доктор медичних наук, професор кафедри акушерства,
гінекології і репродуктології НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Секретар – Шалько М. Н., доцент кафедри акушерства, гінекології і репродуктології
НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Присутні: проф. Суслікова Л. В., д. мед. н., в. о. зав. кафедри;
академік НАМН України, проф. Камінський В. В. д. мед. н., Заслужений
лікар України, ректор НУОЗ України імені П. Л. Шупика, проф. кафедри;
чл.-кор. НАМН України, проф. Медведь В. І. д. мед. н.;

проф. Суслікова Л. В., д. мед. н., в. о. зав. кафедри;
проф. Ткаченко Р. О., д. мед. н., проф. кафедри;
проф. Суханова А. А., д. мед. н., проф. кафедри;
проф. Чайка К. В., д. мед. н., проф. кафедри;
проф. Савченко С. Є., д. мед. н., проф. кафедри;
проф. Карлова О. О., д. мед. н. проф. кафедри;
проф. Камінський А. В., д. мед. н., проф. кафедри;
доц. Ледін С. Д., д. мед. н., проф. кафедри;
доц. Коноплянко В. В., к. мед. н., доц. кафедри;
доц. Дудка С. В., к. мед. н., доц. кафедри;
доц. Шалько М. Н., к. мед. н., доц. кафедри;
доц. Петриченко В. В., к. мед. н., доц. кафедри;
Бойко Г. Б., к. мед. н., ас. кафедри;
Сербенюк А. В., к. мед. н., ас. кафедри;
Кирильчук О. О., ас. кафедри.

Всього:

докторів наук – 10

кандидатів наук (докторів філософії) – 6

без наукового ступеня – 1

У тому числі зі спеціальності дисертації, яку обговорювали:

докторів наук – 10
кандидатів наук (докторів філософії) – 6
без наукового ступеня – 1

Порядок денний:

Обговорення дисертації здобувача наукового ступеня доктора філософії аспіранта кафедри акушерства, гінекології і репродуктології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Пилипенко Анастасії Володимирівни на тему: «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (наукова спеціальність 14.01.02 Внутрішні хвороби).

Наукові консультанти (керівники) – академік НАМН України, доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України Камінський В'ячеслав Володимирович.

Член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор Медведь Володимир Ісаакович

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта кафедри акушерства, гінекології і репродуктології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика Пилипенко Анастасії Володимирівни на тему: «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» з викладенням основних положень дисертації.

По доповіді були поставлені такі запитання:

1. Суслікова Лідія Вікторівна

1). Яке значення має аналіз співвідношення sFlt-1/PlGF у діагностиці та моніторингу преєклампсії у вагітних жінок?

Відповідь: Відносний ризик розвитку преєклампсії при показнику sFlt-1/PlGF ≥ 38 у терміні до 34 тижнів збільшується у 4,6 разів (95 % CI: 1,4 – 14,9), що дозволяє проводити більш ретельний моніторинг за такими жінками. При гестаційному терміні до 34 тижнів при рівні співвідношення sFlt-1:PlGF менше 38 статистично значуще ($U = 0,01$; $p = 0,0001$) більший термін Me = 81,0; IQR: 62,5 – 96,0 до пологів ніж при sFlt-1:PlGF ≥ 38 - Me = 3,0; IQR: 2,0 - 19,8. На рівні статистичної значущості ($\chi^2 = 13,4$, $v = 0,67$, $p = 0,001$) наглядно видно, що ургентний кесарів розтин був значно частіше у жінок з рівнем sFlt-1:PlGF ≥ 38 , у той час як більшість жінок, пологи яких відбулись через природні шляхи, мали значення < 38 . Отриманий результат підкреслює значення більш ретельного спостереження за вагітними жінками, які мають значення sFlt - 1:PlGF > 38 .

2. Суханова Ауріка Альбертівна.

1) Як на Вашу думку COVID-19 впливає на основні патогенетичні ланки розвитку преєклампсії у вагітних ?

Відповідь: COVID-19 спричиняє запалення та пошкодження ендотелію судин, що підсилює ендотеліальну дисфункцію - один з центральних механізмів розвитку преєклампсії. При аналізі отриманих даних було виявлено: за умови малосимптомного або легкого перебігу COVID-19 ризику гестаційної гіпертензії, преєклампсії, гіпертензивних розладів загалом статистично значуще зменшуються: гестаційна гіпертензія – RR=1,15 (95%CI: 1,0–1,3), преєклампсія – RR =1,1 (95%CI:

1,0–1,2), гіпертензивні розлади вагітних – $RR = 1,3$ (95%CI: 1,1–1,6). Ризик виникнення преєклампсії у вагітних, які перенесли COVID-19, зменшується на 20% ($\chi^2 = 10,3$; $\varphi = -0,23$; $p = 0,001$; $RR = 1,2$, 95% CI: 1,1–1,3). Результати спонукають до думки, що COVID-19 може мати позитивний вплив на трансплацентарний імунітет, впливаючи на імунну толерантність та її можливе програмування, що важливо для регуляції імунної відповіді плода.

3. Дудка Сергій Васильович.

1) Вважаєте чи Ви, що преєклампсія - аутоімунний процес?

Відповідь: Плацента є наполовину генетично чужорідною для матері, тому її імунна система має розвинути толерантність. У жінок з преєклампсією спостерігається надмірна материнська імунна відповідь на фетальні антигени, що призводить до запалення та ендотеліальної дисфункції. Також у жінок з преєклампсією знижена кількість регуляторних Т-клітин (Treg), які зазвичай пригнічують надмірну імунну відповідь. Як зазначено у дисертаційній роботі, виявлений позитивний вплив перенесеної хвороби COVID-19 та вакцинального статусу, підтверджує його вплив на певні ланки імунітету, що варто дослідити у майбутніх рандомізованих контрольованих дослідженнях. На мою думку, преєклампсія не є класичним аутоімунним захворюванням, однак не виключає наявності аутоімунного компонента, оскільки проявляється гіперактивною імунною відповіддю, запальними реакціями. Радше преєклампсія - це порушення імунної адаптації під час вагітності.

ВИСТУПИЛИ:

Наукові консультанти (керівники) – академік НАМН України, доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України Камінський В'ячеслав Володимирович та член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор Медведь Володимир Ісаакович

Рецензенти:

1. Д. мед. н, професор Карлова Олена Олександрівна надала позитивну оцінку дисертації Пилипенко А.В. «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» із деякими зауваженнями та запитаннями:

1. Робота не позбавлена граматичних та стилістичних помилок.
2. У змісті дисертації не слід використовувати скорочення;
3. Розділ 6 розпочинати зі вступу та зменшити кількість літературних даних, більше акцент на власні дослідження;

Запитання:

1) Чому Ви обрали саме такі гематологічні показники для аналізу, як лейкоцити та ШОЕ?

Відповідь: По-перше, загальний аналіз крові є широкодоступним методом. Аналізуючи літературні джерела: загальна кількість лейкоцитів і диференціальна кількість лейкоцитів є добре відомими біомаркерами запалення. Вони мають прогностичне значення для кількох запальних станів. Лейкоцитоз протягом першого триместру істотно був пов'язаний з підвищеним ризиком акушерських ускладнень, зокрема і передчасних пологів. Підвищення рівня лейкоцитів у I та II триместрах, згідно попередніх досліджень був незалежно пов'язаний з підвищеним ризиком розвитку пізньої преєклампсії. Крім того, відомо, що внутрішньосудинна запальна реакція пов'язана із запальними цитокінами, що вивільняються з

лейкоцитів. В нашому дослідженні статистично значуще було визначено підвищені рівні лейкоцитів та ШОЕ у вагітних у першому триместрі, у яких згодом розвинулась ПЕ, у порівнянні з тими жінками, які не мали даного ускладнення ($p=0,03$).

Висновок рецензента: дисертаційна робота Пилипенко А.В. на тему: «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» повністю відповідає спеціальності 14.01.02 Внутрішні хвороби та вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Наказу МОН України від 19.08.2015 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і може бути представлена до офіційного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

2. Д. мед. н., професор Романенко Тамара Григорівна надала позитивну оцінку дисертації Пилипенко А.В. «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» із деякими зауваженнями та запитаннями:

1. Робота містить орфографічні помилки;
2. Розділ «Висновки» з нової сторінки;
3. Допрацювати висновки, зробити їх більш лаконічними і конкретними;

Запитання:

1) Більш детально поясність практичне використання прогностично-розрахункової моделі ризику прееклампсії у першому триместрі?

Відповідь: При отриманні ризику прееклампсії $< 1:100$, згідно проведеного комбінованого розрахунку ризиків за Fetal Medicine Foundation у терміні до 12 тижнів та значенні ШОЕ ≥ 20 мм/год і лейкоцитів $\geq 10 \cdot 10^9$ /л, дозволяє віднести пацієнтку до групи високого ризику з розвитку прееклампсії та проводити ретельний нагляд з ранніх термінів вагітності, а відповідно на доклінічному етапі, що дозволить своєчасно провести дігностично-лікувальні заходи та своєчасно вирішити питання щодо розродження, що зменшить потенційно у подальшому розвиток тяжких форм плацентарної дисфункції та покращить материнські та перинатальні наслідки.

Висновок рецензента: дисертаційна робота Пилипенко А.В. на тему: «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» повністю відповідає спеціальності 14.01.02 Внутрішні хвороби вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Наказу МОН України від 19.08.2015 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і може бути представлена до офіційного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертації взяли участь:

д. мед. н., професор Ткаченко Р. О.,

д. мед. н., доцент Ледін Д. С.,

д. мед. н., професор Карлова О. О.,

к. мед. н., доцент Коноплянко В. В.,

к. мед. н., доцент Дудка С. В.,

к. мед. н., доцент Петриченко В. В.,

к. мед. н., асистент Сербенюк А. В.

які зазначили, що дисертаційна робота за актуальністю, методологією, обсягом, ґрунтовністю аналізу дослідження та висвітленням отриманих даних повністю відповідає пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Наказу МОН України від 19.08.2015 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

На підставі доповіді здобувача, відповідей на запитання учасників фахового семінару, виступів рецензентів та їх висновків, наукової дискусії та обговорення дисертації учасниками фахового семінару профільних кафедр Національного університету охорони здоров'я України кафедри акушерства, гінекології і репродуктології імені П. Л. Шупика, та відгуку наукового керівника, спільне засідання дійшло до висновку:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Пилипенко А. В. на тему: «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (наукова спеціальність 14.01.02 Внутрішні хвороби).

1. Характеристика особистості здобувача.

Пилипенко Анастасія Володимирівна в 2011 році закінчила Донецький національний медичний університет ім. М. Горького. З 2011-2013 рр. проходила інтернатуру за спеціальністю «Внутрішні хвороби» на базі Клінічної міської лікарні №3 м. Донецьк.

2013р - 2015 рр. проходила навчання в клінічній ординатурі за фахом «Терапія» на кафедрі терапії та ревматології при Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.

З 2016 р. і по теперішній час – посада лікаря-терапевта амбулаторно-консультативного відділення багатопрофільного медичного центру Лелека.

В 2021 році зарахована на навчання в аспірантуру на кафедрі акушерства, гінекології і репродуктології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика.

На високому рівні володіє англійською. Сімейний стан – неодружена.

За час навчання в аспірантурі набула теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, що надало можливість одержати нові науково обґрунтовані результати проведених нею досліджень та розв'язати конкретні наукові завдання. Оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності. Відповідальна, комунікабельна, старанна. Користується авторитетом у колег та пацієнтів.

Пилипенко А. В. проявила себе відповідальним та наполегливим науковцем, своєчасно виконувала всі розділи індивідуального плану, відвідувала лекції, практичні заняття, семінарські заняття. Загалом здобула глибинні знання зі спеціальності, оволоділа загальнонауковими (філософськими) компетентностями, набула універсальних навичок дослідника, здобула необхідні мовні компетентності.

Пилипенко А. В. здобуто необхідний перелік теоретичних знань, вмінь, навичок та інших компетенцій, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання

комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. Пилипенко А. В. оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, а також виконала власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Затвердження теми дисертації.

Індивідуальний план наукової роботи аспіранта Пилипенко А. В. був затверджений рішенням вченої ради НУОЗ України імені П. Л. Шупика 19.01.2022р. (протокол №1).

Наукові керівники – академік НАМН України, доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України Камінський В'ячеслав Володимирович.

Член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор Медведь Володимир Ісаакович

Термін виконання роботи: 2021-2025 роки

3. Актуальність теми дисертації

Аспіранткою Пилипенко А. В. сумісно із науковими керівниками за результатами проведеного патентного пошуку та аналізу наукової літератури в обсязі 222 джерел визначено актуальність теми, яка полягала в дослідженні проблеми присвяченої питанню гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19, оскільки це найпоширеніші медичні ускладнення і виявляються у 5-10% жінок по всьому світу. У 25% випадків прееклампсії існує ризик затримки росту плода, 27% випадків прееклампсії ризик недоношеності та 4% ризик внутрішньоутробної смерті. Прееклампсія демонструє разючу схожість із COVID-19, спричиненим оригінальним вірусом SARS-CoV-2. Обидва стани згодом залучають ендотелій системним шляхом. Як COVID-19, так і прееклампсія мають неоднорідний клінічний перебіг, від легкого до важкого, і мають спільні фактори ризику; такі як хронічна гіпертонія та ожиріння.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є складовою науково-дослідної роботи (НДР) кафедри акушерства, гінекології і репродуктології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика: «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19», номер держреєстрації – 0121U114111, термін виконання 2021-2025 рр.

5. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

В дисертаційній роботі вперше проведено оцінку прогностичного значення предикторів розвитку плацентарної дисфункції в різні гестаційні терміни з урахуванням імунного статусу щодо COVID-19. Визначено зміни основних інтегральних гематологічних показників як прогностичні маркери розвитку прееклампсії на ранніх термінах у безсимптомних вагітних жінок. Представлено нові дані, щодо частоти розвитку гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19 у порівнянні з жінками, які не хворіли на COVID-19 та залежно від їх вакцинального статусу. Доведено предиктивну значущість рівня співвідношення sFlt-1: PlGF щодо тривалості періоду до пологів.

6. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Використання результатів роботи.

Дані клінічного дослідження є основою для вдосконалення ведення вагітних груп високого ризику з розвитку плацентарної дисфункції та впровадження чіткої

структуризації визначення ранніх маркерів розвитку ендотеліальної дисфункції у вагітних після перенесеного COVID-19, що сприяє розширенню наукової доказовості даної проблеми сучасного акушерства та створенню профілактичних заходів для мінімізації ускладнень.

7. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Аспірант Пилипенко А. В. особисто провела дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладені в роботі, отримані на достатньому фактичному матеріалі. Достовірність отриманих даних підтверджена достатнім обсягом спостережень з використанням надійних статистичних методів обробки та аналізу даних.

8. Основні положення дисертації оприлюднено на: II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Future of Work. Technological, Generational and Social Shifts» «Практична значущість sFlt-1:PlGF для предикції та виявлення плацентарної дисфункції» (м. Дніпро, 2023); VI Міжнародному конгресі «Репродуктивне здоров'я: мультидисциплінарний підхід в безперервному професійному розвитку лікарів» «Біомаркер плацентарної дисфункції sFlt-1:PlGF у теорії та на практиці» (м. Київ, 2023); пленумі ГО «Асоціація акушерів-гінекологів України» та науково-практичної конференції з міжнародною участю «Акушерство, гінекологія, репродуктологія: сьогодні та перспективи» «Ковід-19 і гіпертензивні розлади у вагітних: несподіванки і парадокси» (м. Ужгород, 2023). VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання репродуктивної медицини в Україні» «Біомаркер плацентарної дисфункції sFlt-1:PlGF у реальній клінічній практиці». (м. Дніпро, 2024р); VII міжнародному конгресі «Репродуктивне здоров'я: мультидисциплінарний підхід в безперервному професійному розвитку лікарів» «COVID-19, вакцинальний статус і гіпертензивні розлади у вагітних: факти і припущення» (м. Київ, 2024).

9. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях та особистий внесок у них автора.

В опублікованих роботах висвітлені всі необхідні розділи на високому рівні, внесок автора у підготовку, написання та оформлення публікацій у співавторстві є основним.

10. Список робіт, опублікованих за темою дисертації (за вимогами, викладеними та конкретний внесок здобувача.

Список публікацій здобувача:

1. Пилипенко А. В., Медведь В. І. До питання про клініко-предиктивну цінність співвідношення sFlt-1:PlGF для передбачення плацентарної дисфункції. Репродуктив. здоров'я жінки. 2022;(7):21-9. doi: <https://doi.org/10.30841/2708-8731.7.2022.272468>.

2. Пилипенко А. В., Медведь В. І. Інфекція COVID-19 і гіпертензивні розлади у вагітних. Репродуктив. здоров'я жінки. 2023;(7):7-13. doi: <https://doi.org/10.30841/2708-8731.7.2023.292596>.

3. Пилипенко А. В. Прогностична цінність гематологічних показників при прееклампсії. Репродуктив. здоров'я жінки. 2024;(5): 60-5. doi: <https://doi.org/10.30841/2708-8731.5.2024.310396>

(особовий внесок полягає у аналізі літературних даних з проблеми, їх аналізі,

формулюванню висновків та рекомендацій, підготовці матеріалів до публікації).

11. Особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист:

Отримані дані є результатом самостійної роботи дисертанта. Автором самостійно проаналізована наукова література та патентна інформація з проблеми прогнозування та профілактики гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19. Особисто розроблений план, проведений статистичний аналіз отриманих результатів, написані всі розділи дисертації, сформульовані висновки та запропоновані практичні рекомендації, що відображено в опублікованих працях.

12. Спеціальність, якій відповідає дисертація

Галузь знань «22 Охорона здоров'я», спеціальність «222 Медицина», наукова спеціальність «14.01.02 Внутрішні хвороби»

13. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертації

Аспірантом Пилипенко А. В. вчасно представлені всі матеріали в комісію з питань етики НУОЗ України імені П.Л. Шупика з метою проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження щодо відповідності дотримання принципів і норм біоетики від 31.01.2025 р. протокол № 3. За висновком встановлено повну відповідність діючим нормам і стандартам, а також матеріалам поданим на етапі планування роботи.

14. Оцінка мови та стилю дисертації

Текст дисертаційного дослідження підготовлений науковим стилем, державною мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Оформлення дисертації в цілому відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. У ході рецензування наукової роботи запозичень матеріалу без посилання на відповідні джерела не виявлено.

15. Відповідність дисертації вимогам, які пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація аспіранта Пилипенко Анастасії Володимирівни на тему «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (наукова спеціальність 14.01.02 Внутрішні хвороби) повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Наказу МОН України від 19.08.2015 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», та може бути представлена до офіційного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

ПОСТАНОВИЛИ:

Рекомендувати дисертацію Пилипенко Анастасії Володимирівни «Прогнозування і профілактика гіпертензивних розладів у вагітних, які перенесли COVID-19» до офіційного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 222 Медицина за спеціальністю 14.01.02 Внутрішні хвороби у разовій

спеціалізованій вченій раді.

Результати голосування:

«За» - _____ 17,

«Проти» - _____ 0,

«Утримались» - _____ 1.

Головуючий на засіданні фахового семінару,
доктор медичних наук, професор кафедри
акушерства, гінекології і репродуктології НУОЗ
України імені П. Л. Шупика

Секретар фахового семінару,
доцент кафедри акушерства, гінекології і
репродуктології НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Руслан ТКАЧЕНКО

Мирослава ШАЛЬКО